

Bilag 1 – Forenklinger af retsplejen

Et ekspertudvalg med forhenværende højesteretspræsident Thomas Rørdam som formand har siden januar 2023 haft til opgave at identificere og kvalificere realistiske forslag til forenklinger af retsplejen, som adresserer domstolenes udfordringer. Derudover har Retsplejerådet den 17. april 2023 afgivet et katalog med anbefalinger til nedbringelse af sagsbehandlingstiden i civile sager ved domstolene.

Aftalepartierne er enige om, at retssikkerhed også handler om at få sin sag behandlet inden for rimelig tid. Aftalepartierne lægger samtidig stor vægt på, at forenklinger af retsplejen ikke må kompromittere den meget høje grad af retssikkerhed ved de danske domstole.

Aftalepartierne er med baggrund i arbejdet i Rørdam-udvalget og Retsplejerådet enige om nedenstående målrettede tiltag, der har til formål at smidiggøre centrale dele af retsplejen. Det estimeres, at forenklingerne vil frigøre ressourcer i domstolene svarende til ca. 50 mio. kr. fuldt indfaset. For et samlet overblik over forenklingerne henvises til *tabel 1* på side 5.

Domsmands- og nævningegrænser

- At grænsen for domsmænds medvirken hæves til sager med fængselsstraf på mere end 30 dage. Retten vil konkret kunne træffe beslutning om medvirken af domsmænd i sager med fængselsstraf på op til 30 dage, hvis sagen skønnes at være af særlig indgribende betydning for tiltalte eller af særlig offentlig interesse. (Årligt potentiale fuldt indfaset: 6,4 mio. kr.)
- At domsmænd, på samme måde som nævninge, ikke deltager i andre retshandlinger eller afgørelser under sagen end skyldsspørgsmålet og fastsættelse af sanktionen. (Årligt potentiale fuldt indfaset: 0,5 mio. kr.)
- At grænsen for nævningesager hæves fra 4 til 6 år. Det vil betyde, at sager om f.eks. drabsforsøg fortsat som udgangspunkt vil skulle behandles som nævningesager. Der vil fortsat medvirke domsmænd ved afgørelsen, og ordningen vil blive indrettet, så der i de sager, hvor det vurderes hensigtsmæssigt, alene vil ske en reduktion fra 3 til 2 dommere og ikke 1 dommer, som ellers er udgangspunktet i domsmandssager. Det er vurderingen, at dette vil være hensigtsmæssigt i ca. 70 pct. af sagerne med en strafudmåling på 4-6 års fængsel. (Samlet årligt potentiale fuldt indfaset: 8,4 mio. kr.)

Tiltaltes udeblivelse fra retsmøder

- At gøre det muligt at idømme op til 1 års fængsel i sager, hvor tiltalte udebliver ulovligt, og retten ikke finder tiltaltes tilstedeværelse nødvendig. I dag kan der alene idømmes fængsel i op til 6 måneder. (Årligt potentiale fuldt indfaset: 0,3 mio. kr.)

- At udvide rettens adgang til at tillade, at tiltalte ikke deltager i retsmødet. Udvidelsen rettes mod personer med psykiske lidelser. (Årligt potentiale fuldt indfaset: 1,4 mio. kr.)
- At gøre det muligt at gennemføre en sag uden tiltaltes tilstedeværelse, når sagen strækker sig over flere dage, og tiltalte udebliver ulovligt efter første retsmøde. (Årligt potentiale fuldt indfaset: 0,2 mio. kr.)
- At tiltaltes udeblivelse i en bødesag kan anses som en tilståelse, også når der er spørgsmål om førerretsfrakendelse. (Årligt potentiale fuldt indfaset: 0,3 mio. kr.)

Tilståelse som en formildende omstændighed

- At lovfæste, at det ved strafudmålingen i almindelighed skal indgå som en formildende omstændighed, at tiltalte har aflagt tilståelse, selv om tiltalte ikke har angivet sig selv, og selv om tilståelsen ikke er fuldstændig. (Årligt potentiale fuldt indfaset: 0,7 mio. kr.)

Appelgrænser i straffesager

- At beløbsgrænsen for anke af bødesager til landsretten uden Procesbevillingsnævnets tilladelse hæves fra 6.000 kr. til 20.000 kr. (Årligt potentiale fuldt indfaset: 0,9 mio. kr.)
- At bødesager med førerretsfrakendelse kræver anketilladelse fra Procesbevillingsnævnet i samme omfang som i bødesager uden førerretsfrakendelse. (Årligt potentiale fuldt indfaset: 0,9 mio. kr.)
- At byrettens afgørelser om vederlag til beskikkede forsvarere på højst 50.000 kr. kun kan kæres med Procesbevillingsbevillingsnævnets tilladelse. (Årligt potentiale fuldt indfaset: 0,1 mio. kr.)
- At byrettens afgørelser om generhvervelse af førerretten inden frakendelsestidens udløb kun kan kæres med Procesbevillingsnævnets tilladelse. (Årligt potentiale fuldt indfaset: 0,1 mio. kr.)
- At revisionsankers (hvor anken ikke angår bevisbedømmelsen) uden domsmænd kan afgøres uden mundtlig forhandling. (Årligt potentiale fuldt indfaset: 1,5 mio. kr.)

Sager vedrørende personer med psykiske lidelser

- At sager med anbringelsesdom behandles som domsmandssager, såfremt sagen ville have været en domsmandssag, hvis tiltalte skulle idømmes en almindelig straf. På den måde bliver det kriminalitetens art og grovhed, der bliver afgørende for, om der skal medvirke nævninge eller domsmænd. (Årligt potentiale fuldt indfaset: 1,3 mio. kr.)
- At sager, hvor anklagemyndighedens påstand er, at det har sit forblivende med en allerede idømt foranstaltning, kan behandles uden lægdommere.

Retten vil konkret kunne træffe beslutning om medvirken af domsmænd efter en konkret vurdering af sagens betydning for tiltalte. (Årligt potentiale fuldt indfaset: 0,1 mio. kr.)

- At sager, hvor der er spørgsmål om foranstaltningsdom, kan behandles som en tilståelsessag, hvis den sigtede forstår sigtelsen og betydningen af samtykket til at behandle sagen som en tilståelsessag. Dette skal give sigtede med psykiske lidelser adgang til en lettere og hurtigere proces. (Årligt potentiale fuldt indfaset: 0,1 mio. kr.)

Appelgrænser i den civile retspleje

- At beløbsgrænsen for anke til landsretten i civile sager forhøjes fra 20.000 kr. til 50.000 kr. Anke vil fortsat kunne ske i alle sager med Procesbevillingsnævnets tilladelse. (Årligt potentiale fuldt indfaset: 10,5 mio. kr.)
- At byrettens afgørelser om prøvelse af administrative afgørelser efter straf-fuldbyrdsloven kun kan kæres med Procesbevillingsnævnets tilladelse. (Årligt potentiale fuldt indfaset: 0,2 mio. kr.)
- At afgørelser i familieretten, der udelukkende vedrører samvær, kun skal kunne ankes til landsretten med Procesbevillingsnævnets tilladelse. Sagerne er erfaringsmæssigt i mindre grad egnede til behandling i landsretterne, idet omstændighederne i sådanne sager løbende ændrer sig, hvorfor der kan være behov for at genbesøge de trufne afgørelser i det administrative system. (Årligt potentiale fuldt indfaset: 3,1 mio. kr.)

Fogedsager og sager om mortifikation og ejendomsdom

- At skyldners fredningsperiode forlænges fra 6 måneder til 1 år, da skyldner erfaringsmæssigt sjældent opnår aktiver i perioden. (Årligt potentiale fuldt indfaset: 1,4 mio. kr.)
- At udvide fogedrettens adgang til at foretage udlæg på rettens kontor uden skyldners tilstedeværelse i aktiver registreret i offentlige registre. (Årligt potentiale fuldt indfaset: 0,1 mio. kr.)
- At udvide fogedrettens adgang til at tage stilling til sagens materie i umiddelbare fogedforretninger fra rettens kontor samt adgang til at foretage arrest fra rettens kontor uden skyldners tilstedeværelse. (Årligt potentiale fuldt indfaset: 0,1 mio. kr.)
- At sager om mortifikation og ejendomsdom om f.eks. bortkomne dokumenter samles ved Tinglysningsretten i Hobro med henblik på at opnå specialisering og aflaste de øvrige retter. (Årligt potentiale fuldt indfaset: 3,0 mio. kr.)

Domstolsstrukturen og andre tværgående spørgsmål

- At domstolenes behandling af flykompensationssager smidiggøres og forbedres ved at stille krav til standardiserede oplysninger i stævning og svarskrift i flykompensationssager. (Årligt potentiale fuldt indfaset: 0,2 mio. kr.)
- At hvervet som mødeleder og juridisk garant i børn og unge-udvalg bevares som del af dommeres hovedbeskæftigelse, men andre domstolsjurister kan ligeledes varetage hvervet som led i deres ansættelse ved domstolene. Udvidelse af personkredsen foreslås begrænset til erfarne domstolsjurister og pensionerede dommere, der f.eks. også ville kunne træffe afgørelse i en anket sag fra børn og unge-udvalg. (Årligt potentiale fuldt indfaset: 1,4 mio. kr.)

Småsager (behandlet i Retsplejerådet)

- At gennemføre initiativer vedrørende småsagsprocessen, herunder at forhøje beløbsgrænsen fra 50.000 kr. til 100.000 kr. kombineret med en justering af reglen om, at komplekse sager kan løftes ud af procesformen. (Årligt potentiale fuldt indfaset: 6,9 mio. kr.)

Retsmægling (behandlet i Retsplejerådet)

- At gennemføre initiativer med henblik på at fremme brugen af retsmægling, herunder at indføre en ordning der indebærer, at retten kan indkalde til et indledende retsmøde alene med henblik på at drøfte, om sagen kan overgå til retsmægling. (Årligt potentiale fuldt indfaset: 0,5 mio. kr.)

Skriftlige parts- og vidneerklæringer (behandlet i Retsplejerådet)

- At øge brugen af skriftlige parts- og vidneerklæringer. (Årligt potentiale fuldt indfaset: 0,6 mio. kr.)

Tabel 1
Potentiale ved forenklinger af retsplejen

Mio. kr., 2024-pl	Arligt potentiale, fuldt indfaset
Potentiale ved forenklinger af retsplejen, i alt	51,3
Domsmands- og nævningegrænser	15,3
- Grænsen for domsmænds medvirken hæves til sager med fængselsstraf på mere end 30 dage	6,4
- Domsmand deltager ikke i andre retshandlinger eller afgørelser under sagen end skyldsspørgsmålet og fastsættelse af sanktionen	0,5
- Grænsen for nævningers medvirken hæves til sager med fængselsstraf på 6 år. Der vil fortsat medvirke domsmænd ved afgørelsen, og ordningen vil blive indrettet, så der i de sager, hvor det vurderes hensigtsmæssigt, alene vil ske en reduktion fra 3 til 2 dommere og ikke 1 dommer, som ellers er udgangspunktet i domsmandssager	8,4
Tiltaltes udeblivelse fra retsmøder	2,2
- Grænse for straffen i en udeblivelsesdom hæves til fængsel på op til 1 år	0,3
- Tiltalte kan anmode retten om tilladelse til ikke at være til stede	1,4
- Mulighed for, at sag kan gennemføres uden tiltaltes tilstedeværelse, når sagen strækker sig over flere dage, og tiltalte udebliver efter første retsmøde	0,2
- Tiltaltes udeblivelse i en bødesag kan anses som en tilståelse, også når der er spørgsmål om førerretsfrakendelse	0,3
Tilståelse som en formildende omstændighed	0,7
- Tilståelse som formildende omstændighed ved strafudmålingen	0,7
Appelgrænser i straffesager	3,5
- Beløbsgrænsen for anke af bødesager til landsretten uden Procesbevillingsnævnet tilladelse hæves fra 6.000 kr. til 20.000 kr.	0,9
- I bødedomme med førerretsfrakendelse kræver anke tilladelse fra Procesbevillingsnævnet i samme omfang som i bødedomme uden førerretsfrakendelse	0,9
- Byrettens afgørelser om vederlag til beskikkede forsvarere på højst 50.000 kr. kan kun kæres med Procesbevillingsnævnets tilladelse	0,1
- Byrettens afgørelser vedr. generhvervelse af førerretten inden frakendelsestidens udløb kan kun kæres med Procesbevillingsnævnets tilladelse	0,1
- Revisionsanker uden domsmænd kan afgøres uden mundtlig forhandling	1,5
Sager vedrørende personer med psykiske lidelser	1,5
- Sager med anbringelsesdom behandles som domsmandssager, hvis sagen ville have været en domsmandssag, hvis tiltalte skulle idømmes en almindelig straf	1,3
- Sager, hvor anklagemyndighedens påstand er, at det har sit forblivende med en allerede idømt foranstaltning, kan behandles uden lægdommere	0,1
- Sager, hvor der er spørgsmål om foranstaltningsdom, kan behandles som tilståelsessag	0,1
Appelgrænser i den civile retspleje	13,9
- Beløbsgrænsen for anke og kære til landsretten i civile sager forhøjes til 50.000 kr.	10,5
- Byrettens afgørelser om prøvelse af administrative afgørelser efter straffuldbyrdelsesloven kan kun kæres med Procesbevillingsnævnets tilladelse	0,2
- Afgørelser i familieretten, der udelukkende vedrører samvær, skal kun kunne ankes til landsretten med Procesbevillingsnævnets tilladelse	3,1
Fogedsager og sager om mortifikation og ejendomsdom	4,6
- Skyldners fredningsperiode forlænges fra 6 måneder til 1 år	1,4
- Fogedrettens adgang til at foretage udlæg på rettens kontor uden skyldners tilstedeværelse i aktiver registret i offentlige registre udvides.	0,1
- Fogedrettens adgang til at tage stilling til sagens materie i umiddelbare fogedforretninger fra retten samt adgang til at foretage arrest fra rettens kontor uden skyldners tilstedeværelse udvides	0,1
- Sager om mortifikation og ejendomsdom placeres ved Tinglysningsretten	3,0 ¹
Domstolsstrukturen og andre tværgående spørgsmål	1,6
- Forbedring og smidiggørelse af domstolenes behandling af flykompensationssager	0,2
- Hvervet som mødeleder og juridisk garant i børn og unge-udvalg bevares som del af dommeres hovedbeskæftigelse, men andre domstolsjurister kan ligeledes varetage hvervet som led i deres ansættelse ved domstolene	1,4
Småsager (behandlet i Retsplejerådet)	6,9
- Forhøjelse af beløbsgrænsen fra 50.000 kr. til 100.000 kr. for småsagsprocessen mv.	6,9
Retsmægling (behandlet i Retsplejerådet)	0,5
- Initiativer med henblik på at fremme brugen af retsmægling	0,5
Skriftlige parts- og vidneerklæringer (behandlet i Retsplejerådet)	0,6
- Skriftlige parts- og vidneerklæringer	0,6

Ann.: Sumafvigelser skyldes afrunding. Det bemærkes, at estimeringen af ressourcefrigørelsen i forbindelse med tiltag behandlet i Rørdam-udvalget baserer sig på aktivitetsniveauet i domstolene i 2019. De økonomiske estimater er forbundet med usikkerhed.

1) Initiativet har implementeringsomkostninger på 0,9 mio. kr.

Kilde: Justitsministeriet